

Polský institut v Praze ostatně od roku 2019 vyhlašuje Cenu Marjana Szykowského udělovanou studentům polonistiky.

Kniha obsahuje čtyři důležité přílohy: bibliografii prací M. Szykowského, kalendárium jeho života, přehled témat jeho přednášek a seminářů a nakonec výbor z jeho korespondence z let 1912–1952. Vzhledem k tomu, že se (jak už bylo řečeno) nedochovala písemná pozůstalost, je tato forma přehledné dokumentace a zpřístupnění části relevantních pramenů z nejrůznějších českých a polských archivů plně na místě. Postrádám jen průvodní texty, v nichž by autor vysvětlil postup při sestavování příloh, zejména nakolik je bibliografie kompletní (jedná se o výbor z tištěných prací, nicméně velmi obsáhlý) a jak probíhal výběr dokumentů pro edici. Dodejme, že jsou velmi výrazně zastoupeny hlavně Szykowského dopisy Marii a Zygmuntovi Wojciechowským do Poznaň z posledních let jeho života. Ty velmi výmluvně dokládají realitu doby, kdy platilo – v ironické zkratce z pera samotného Szykowského – „*czym bowiem większa przyjaźń, tym trudniej nawzajem sobie odwiedzać*“ – „čím větší přátelství, tím je těžší se navzájem navštěvovat“ (s. 295). Monografii vedle obligátního a dobře zpracovaného vědeckého aparátu (resumé v češtině a angličtině, seznam literatury, jmenný rejstřík) uzavírá reprezentativní obrazová příloha zahrnující všechny etapy Szykowského života.

Monografie představuje důležitý příspěvek k dějinám české univerzitní polonistiky, k dějinám pražské univerzity ale také k dějinám polsko-českých kulturních vztahů obecně. Jejími hlavními hodnotami jsou poctivá heuristika, srozumitelnost, přehlednost a snaha o komplexní zpracování života a díla M. Szykowského v dobových souvislostech. Kniha naznačuje také dosti zřetelně, čím by ještě měl zájem o jeho osobu pokračovat – vedle vydání jeho rukopisných odborných děl především edicí fragmentů vzpomínek s názvem *Lemiesz i lutnia* (tedy *Radlice a loutna*). Z tohoto textu psaného Szykowským během pobytu v Praze za války také autor ku prospěchu věci bohatě čerpal.

Marek Ďurčanský

doi: 10.14712/23365730.2023.14

Ivana Lorenzová – Tomáš Štanzel, Jan (Johann) Böhm.

Chemik(er) & fotograf,

Národní technické muzeum a Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR,
Praha 2020, 300 s., ISBN 978-80-7037-274-6 (NTM),
ISBN 978-80-87782-84-2 (MÚAAV ČR)

Publikace Ivany Lorenzové a Ivana Štanzela se zabývá životními osudy předního česko-německého chemika Jana (Johanna) Böhma (1895–1952). Böhmův život je nastíněn v několika kapitolách od rodinného zázemí a studia přes slibný rozvoj kariéry od 20. let 20. století po neradostný závěr života po druhé světové válce. Johann Böhm se narodil roku 1895 v Českých Budějovicích a zájem o přírodní vědy ho provázel od mládí. Začal studovat na pražské německé technice, nicméně záhy musel narukovat a studia dokončil až po skončení první světové války na Přírodovědecké fakultě Německé univerzity v Praze. Jeho oborem byla fyzikální chemie. Svou disertační práci obhájil roku 1922 a doktorský titul

(RNDr.) získal v Praze 24. 5. 1922. Ještě před dokončením disertační práce začal pracovat na špičkovém pracovišti v Berlíně (Ústav fyzikální chemie a elektrochemie) jako asistent profesora Fritze Habera v rentgenografické laboratoři, kde působil až do roku 1926. V Berlíně se také roku 1925 oženil se svou kolegyní, pražskou rodačkou a absolventkou pražské německé univerzity Emilií Schalek. Od roku 1926 pak působil na univerzitě ve Freiburgu im Breisgau, kde spolupracoval s chemikem maďarského původu Georgem de Hevesy. Ve Freiburgu se i habilitoval prací o krystalové struktuře oxidů železa.

Do Böhmovy osudu významně zasáhla měnící se politická situace v Německu. Hevesy musel po roce 1933 kvůli svému židovskému původu univerzitu opustit a Böhm, který s politickým vývojem v Německu nesouhlasil, odešel roku 1935 do Československa jako profesor fyzikální chemie na Přírodovědeckou fakultu Německé univerzity. Působil tu až do roku 1945. V době, kdy byly zavřené české vysoké školy, významně pomáhal svým českým kolegům. Nejznámější je asi jeho přátelství s Jaroslavem Heyrovským. Na konci druhé světové války musel z univerzity odejít (německá univerzita byla zrušena), ale právě Heyrovský mu pomohl z internačního tábora. Böhm jako jeden z mála česko-německých vědců mohl nadále v Československu zůstat, naopak mu roku 1946 nebyl umožněn odchod do Vídně, kde chtěl navázat na svou univerzitní kariéru. Výuka na univerzitě mu po druhé světové válce v Československu umožněna nebyla, pracoval nadále v chemickém průmyslu v Rybitví u Pardubic. Zemřel 27. listopadu 1952, jen pár dní poté, co byl jmenován členem korespondentem ČSAV.

Böhm byl (jak napovídá název knihy) také na svou dobu velmi dobrý fotograf. Fotoграфování se začal věnovat už v mládí a reprodukované fotografie (jejichž originály jsou uloženy hned v několika institucích – Národní technické muzeum, Muzeum hlavního města Prahy a Masarykův ústav a archiv Akademie věd ČR) tvoří podstatnou část knihy. Fotografie Jana Böhma je také věnována zvláštní kapitola. Böhm fotografoval krajiny – jako nadšený horolezec a skialpinista fotil alpské vrcholy, rád fotil i každodenní život ve městech (zvláště vynikají fotky z trhů ve Freiburgu). Výslovně dokumentační hodnotu mají fotografie z laboratoří či často stylizované fotografie kolegů a přátel. Další zvláštní kapitola je věnována fotografiím Prahy a přípravě nikdy nedokončeného dokumentárního filmu o Praze. Samostatné kapitoly jsou věnovány i Böhmovým významným kolegům a přátelům (Fritz Haber, Hilde Kothy).

Knihy je velmi pečlivě zpracována a reprodukce četných Böhmových fotografií z ní dělájí reprezentativní publikaci přibližující život významného vědce první poloviny 20. století slovem i obrazem.

Jana Ratajová

doi: 10.14712/23365730.2023.15